

dr hab. Alicja Gronau-Osińska, prof. UMFC

Wydział I

Ekspresja Mirona Białoszewskiego – ujawniona

I. Poeta osobny

Miron Białoszewski był poetą niezwykłym. Naznaczony szczególną wrażliwością, uwikłany w trudne życiowe i historyczne sytuacje, znajdował sposób wyrazu w poezji swoistej, indywidualnej i oryginalnej.

Życ mu przypadło w czasach niełatwych. Urodzony w Warszawie w 1922 roku, w chwili wybuchu wojny rozpoczynał III klasę gimnazjum. Udało mu się zdać maturę na tajnych kompletach, jednak nigdy nie ukończył rozpoczętych studiów polonistycznych na Uniwersytecie Warszawskim (tajnym) podczas wojny czy już po jej ukończeniu. W latach 1942-44 razem ze Stanisławem Swenem Czachorowskim założył konspiracyjny Teatr Swena. W Warszawie przeżył powstanie. 23 lat później opisał swoje przeżycia w *Pamiętniku z powstania warszawskiego* – pierwszym swoim utworze epickim, obecnie znajdującym się w kanonie lektur szkolnych. Po upadku powstania warszawskiego został wywieziony razem z ojcem na roboty do Niemiec, jednak udało mu się stamtąd uciec. Po zakończeniu wojny przez Opole i Częstochowę powrócił do Warszawy. Po wojnie niedługo pracował w sposób stały – na etat. Najpierw na Poczcie Głównej, potem jako dziennikarz w „Kurierze Codziennym”, „Wieczorze Warszawy” i „Świecie Młodych”. Współpracował także z redakcjami czasopism dziecięcych i młodzieżowych, dla których pisał wiersze i piosenki wraz z Wandą Chotomską. Była jedną z wieloletnich przyjaciół Mirona. To grono tworzyli także Lech Emfazy Stefański, Ludmiła Murawska, Ludwik Hering, Jadwiga Stańczakowa, Anna i Tadeusz Sobolewscy, Ludwik Solski. Ze Stefańskim i Bogusławem Choińskim założył Teatr na Tarczyńskiej, gdzie od połowy lat 50. wystawiał swoje utwory sceniczne (*Wiwisekcja, Kabaret, Szara msza, Wyprawy krzyżowe*). Jak Teatr Swena, tak i ten funkcjonował (1955-1957) wśród przyjaciół i środowiska warszawskiej polonistyki. Białoszewski debiutował w krakowskim „Życiu Literackim” w 1955 w głośnej publikacji *Prapremiera pięciu poetów* – obok Herberta, Harasymowicza, Czycza i Drozdowskiego¹, a pierwszy tom wierszy *Obroty rzeczy* ukazał się rok później (1956). Potem przyszły następne tomy poetyckie: *Rachunek zachciankowy* (1959), *Mylne wzruszenia* (1961) oraz *Było i było* (1965). W tym czasie zdobył niemały rozgłos wśród krytyki literackiej. Dzięki temu i staraniom wpływowych przyjaciół i protektorów otrzymał mieszkanie, w którym zamieszkał wraz z życiowym partnerem, malarzem Leszkiem Solińskim. Ich homoseksualny związek był powodem wyrzucenia Białoszewskiego w 1953 z redakcji „Świata Młodych”. Kolejne przedsięwzięcie teatralne nosiło symptomatyczną nazwę: Teatr osobny, a założyli go w 1958 roku Białoszewski, Ludwik Hering i Ludmiła Murawska (*Osmędeusze, Działaność*). Funkcjonował do 1963 roku. W 1971 roku Białoszewski wydał tom wierszy i prozy, programów i tekstów z tego teatru, zatytułowany *Teatr Osobny*. Lata 60. i 70. to okres największej popularności Białoszewskiego. Po wydaniu *Pamiętnika z powstania warszawskiego* w 1970 roku pojawiły się kolejne tomy prozatorskie: *Donosy rzeczywistości* (1973), *Szumy, zlepy, ciqgi* (1976), *Zawał* (1977), *Rozkurz* (1980) oraz *Przepowiadanie sobie* (1981). Również w latach 70. wrócił do

¹Jak podaje Wikipedia (dostęp luty 2014): „Prapremiera pięciu poetów – głośna publikacja, która w 1955 roku ukazała się w 51 numerze „Życia Literackiego”. Wiersze każdego z pięciu poetów rekomendowane były przez jednego komentatora. O Bohdanie Drozdowskim pisał Julian Przyboś, Jerzego Harasymowicza wprowadzał Mieczysław Jastrun, Mirona Białoszewskiego Artur Sandauer, Zbigniewa Herberta Jan Błoński, zaś Stanisława Czycza Ludwik Flaszen. Poetyka wierszy stanowiła istotne novum, ponieważ przełamowała ograniczenia dość silnego jeszcze wówczas socrealizmu. Prapremiera pięciu poetów była wyraźnym zwiastunem nadchodzącej Odwilży”.